

ПОЛІТИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК НОВА ПОЛІТИЧНА ПАРАДИГМА ЦІВІЛІЗАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Сучасний етап життєдіяльності країни супроводжуються появою відповідних моделей розвитку, спрямованих на подолання протиріч суспільства і держави та формування нової парадигми їх взаємодії. Проте не сформованість у нашому суспільстві і вітчизняному політикумі сталих політичних норм і традицій, бездіяльність деяких ключових конституційних принципів, що закладені в основу політичної системи України призводять до затяжних політичних криз та конфліктності в суспільстві. Разом із тим, реальна політична практика повниться фактами безвідповідальності суб'єктів влади за різні аспекти їхньої політичної діяльності, що забезпечує постійність і неперервність процесу відтворення безвідповідальної поведінки у політиці, перетворюючи її тим самим на невід'ємну характеристику політичного буття, що негативно позначається на рівні розвитку демократії в суспільстві та дієздатності держави.

Реалією українського сьогодення є і те, що внаслідок реалізації державної влади здебільшого у правовій формі політичну відповідальність, котра має базуватись на політичних нормах, було зведено у закон і санкціоновано державою. Найчастіше її розглядають у поєднанні із конституційною (державно-правовою) відповідальністю, тобто юридичною відповідальністю. Та, попри всю значущість цієї форми, нею не можна підмінити інші форми. Адже далеко не всі відносини в суспільстві опосередковуються правом. Більше того, практика правозастосування довела, що юридичні норми, істотно впливаючи на політичне життя суспільства, неспроможні замінити політику. Все це утрудняє створення та розвиток інституту політичної відповідальності в Україні та регулювання відносин, що виникають у зв'язку з невідповідністю дій суб'єктів політики інтересам суспільства.

За таких обставин виникає потреба формування нової політологічної парадигми політичної відповідальності, яка б відповідала цивілізаційному

розвитку української держави та постала однією з фундаментальних ідеологем сучасного розвитку суспільно-політичних процесів у державі.

Для українського соціуму наочним є помітний брак відповідальності державних органів та посадових осіб за цілеспрямоване, належне і своєчасне здійснення ними владних повноважень, що призводить до деструктивних результатів політичних перетворень соціального простору. Аналізуючи події останніх місяців, складається враження що влада своїми діями навмисно віддаляє перспективи і можливості, яких так довго чекало громадянське суспільство. Наприклад, заява президента про те, що він «полетить» далі повз Брюссель, ставить під загрозу євроінтеграційні перспективи всієї держави, тобто по суті руйнує ті хиткі напрацювання і домовленості, яких роками досягали українські чиновники і дипломати. Або численні вимоги опозиції до Заходу унеможливити євроінтеграцію «авторитарної» України, запровадити санкції або ж навіть забрати Євро. Зрозуміло, якщо санкції були б запроваджені, це вдарило б не по представниках політикуму, а по всіх інших громадянах держави, для яких виникли б проблеми із поїздками у справах, на навчання чи на відпочинок до Європи і США. Про яку відповідальність перед народом України та державою йдеться, коли влада вводить квоти на продаж зерна, поки воно гниє на вулицях чи, в кращому разі, лежить у зерносховищах, і тим часом бізнес втрачає прибутки, а держава – податки з цих прибутків. Або коли сумарні бюджетні видатки на силові структури втричі (близько 17 мільярдів гривень) перевищують видатки на охорону здоров'я, на яку бюджетом передбачено 5,8 мільярдів¹. Численні деструктивні дії можновладців призвели до масового незадоволення різних верств населення (чорнобильців, ветеранів Афганістану, пенсіонерів та інших пільговиків) та численних акцій протестів (мітингів, пікетів, голодування) проти політики чинної влади та посилили рівень напруженості й конфліктності в суспільстві.

¹ Красноп'ятов, Олександр. В опозиції до України [Електронний ресурс] / О.Красноп'ятов // Українська правда. – 01 листопада 2011. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/columns/2011/11/1/6721160/>

Без політичної відповідальності влада виступає як насилля, бо вона лише щось забороняє (акції ліквідаторів Чорнобильської катастрофи), скасовує (пільги для певних категорій громадян) та будує навколо своїх закладів паркани від «посягань» на неї незадоволених.

Враховуючи кількість вітчизняного чиновництва (державних службовців і посадовців, які працюють у системі Міністерства внутрішніх справ та податкової служби, то це близько 370 тисяч. Якщо врахувати й службовців органів місцевого самоврядування – це ще майже 100 тисяч)² важко прогнозувати майбутнє країни, політикум якої розуміє політичну відповідальність як щось таке, що його не стосується. Більше того, навіть намагання деяких небайдужих до цієї проблеми політиків розтлумачити й законодавчо оформити сукупність правил щодо політичної відповідальності, сприймаються в «штики». Так, в квітні 2010 року у Верховній раді було зареєстровано законопроект «Про політичну відповідальність», запропонований нардепом від Партії регіонів М. Папієвим, який пропанував посилити вимоги до виборчих програм політиків і контроль за їх виконанням, проте підтримки з боку однопартійців ці пропозиції не отримали. «Обіцянки, які дають кандидати в президенти і депутати, вказують на бажання рухатися в певному напрямку. А їх стовідсоткового виконання ніхто ніколи не досягне», – заявив заступник голови профільного комітету Олександр Черноморов (Партія регіонів)³.

Громадська недовіра суб'єктам політики, яка сьогодні проявляється через різноманітні акції протесту проти дій або бездіяльності чинної влади демонструє відсутність дієвого механізму забезпечення політичної відповідальності в Україні. Тому головним завданням в розробці політологічної

² Міністр юстиції Олександр Лавринович: «Особиста політична відповідальність лежить на президенті» // «Дзеркало тижня. Україна». – №5, 11 лютого 2011. – Режим доступу: http://dt.ua/POLITICS/ministr_yustitsiyi_oleksandr_lavrinovich_osobista_politichna_vidpovidalnist_lezhit_na_prezidenti-75352.html

³ Долгополова, Людмила. Вчора у Верховній раді народний депутат Михайло Папієв (Партія регіонів) зареєстрував законопроект «Про політичну відповідальність» [Електронний ресурс] / Л. Долгополова // Комерсант України. – № 63, 13 квітня 2010. – http://www.ukrudprom.ua/digest/Programmi_ukladivayut_v_sroki.html

парадигми політичної відповідальності, як відповідальності політиків перед суспільством за здійснення публічної влади, має стати виокремлення в науці та на практиці політичної відповідальності, яка базується на соціальних, моральних, політичних, ідеологічних правилах (догмах) та правових нормах від інших форм відповідальності; визначення основних засад, змісту, принципів, суб'єктів і об'єктів, джерел та видів політичної відповідальності; розробка критеріїв політичної відповідальності політичних партій, їх лідерів та функціонерів; з'ясування умов настання політичної відповідальності та регулювання відносин, що виникають у зв'язку з невідповідністю дій суб'єктів політики інтересам суспільства тощо.

Остаточне закріплення політичної відповідальності відбувається на рівні політичної культури, демократичного мислення, впровадження в політичну практику елементів нової етики, засвоєння політикумом норм цивілізованої поведінки та культури спілкування між політичними організаціями і державою, об'єктивності, прозорості та гласності в діяльності центральних органів виконавчої влади, усвідомлення відповідальності політико-владної еліти за все, що діється у соціумі, що відкриє широкі можливості для подальших наукових розробок даної проблематики.